

Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo

30.03.2020

POL-2020-18859

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

VIITE: Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö O 31/2020 vp, 26.3.2020.

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle henkilöiden liikkumisen rajoittamisesta Uudenmaan maakunnan alueelle ja alueelta valmiuslain 118 §:n perusteella**1 Lausuntopyyntö**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa henkilöiden liikkumisen rajoittamisesta Uudenmaan maakunnan alueelle ja alueelta valmiuslain (1552/2011) 118 §:n perusteella. Hallintovaliokunta on lausuntopyynnössään ilmoittanut, että se haluaa tietää, kuinka valmiuslain 118 §:n liikkumisrajoitukset on laitettu täytäntöön.

Hallintovaliokunta on ilmoittanut järjestävänsä asiantuntijakuulemisen etäkuulemisena 31.3.2020.

2 Poliisihallituksen asiantuntijan lausunto*Valmistautuminen*

Poliisihallitus alkoi valmistautua valmiuslain 118 §:n liikkumisrajoitusten käyttöönottoon, kun valtioneuvosto ilmoitti julkisesti harkitsevansa valmiuslain 118 §:n aktivoimiseksi. Valmistautumiseen ryhdyttiin siitä lähtökohdasta, että liikkumisrajoitukset voivat koskea maantieteellisesti pieniä alueita tai koko maata. Valmistautumisessa otettiin huomioon myös se mahdollisuus, että valmiuslain 118 §:n perusteella toteutettavat rajoitukset olisivat laajuudeltaan ja toteutukseltaan Euroopassa käytettyjen *ulkonaliikkumiskiellon* tapaisia.

Valtioneuvoston vahvistettua Uudenmaan liikkumisrajoitusten valmistelun, Poliisihallitus antoi Helsingin poliisilaitokselle suunnittelutehtävän ja aloitti liikkumisrajoitusten valvonnan linjausten valmistelun. Poliisihallitus osallistui osaltaan aktiivisesti liikkumisrajoitusten käyttöönoton valmisteluun tuottamalla tietoa siitä, kuinka poliisi laittaisi rajoitukset täytäntöön. Liikkumisrajoitusten täytäntöönpanoon voitiin osaltaan valmistautua kattavasti, koska valmistelussa saatiin riittävät tiedot rajoitusten päälinjoista.

Liikkumisrajoitusten valvontaa varten valmisteltiin Poliisihallituksen ohjaava kirje. Ohjaavassa kirjeessä on annettu kattavat soveltamisohjeet Uudenmaan liikkumisrajoitusten sisällöstä ja tulkinnasta, liikkumisrajoitusten poikkeamisperusteista, valvonnan toimivaltuuksista, dokumentoinnista ja tilastoinnista sekä liikkumisrajoitusten rikkomisen rangaistuksista. Poliisihalli-

tuksen ohjaava kirje päivitettiin vielä erikseen eduskunnan tekemien päätösten mukaiseksi perjantaina 27.3.2020, jotta kirjeeseen saatiin tiukasta aikataulusta huolimatta ajantasaisimmat tiedot.

Suunnittelutehtävä

Poliisihallitus antoi Helsingin poliisilaitoksen poliisikomentajalle suunnittelu-tehtävän Uudenmaan liikkumisrajoitusten valvonnan toteuttamiseksi. Liikkumisrajoitusten valvontaan on perustettu tilanneorganisaatio, jossa operaation johtajana toimii Helsingin poliisilaitoksen poliisikomentaja. Tilanneorganisaatioon kuuluu Helsingin poliisilaitoksen lisäksi Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan, Lounais-Suomen, Hämeen ja Kaakkois-Suomen poliisilaitokset.

Suunnittelussa otettiin huomioon kaikkien liikennemuotojen valvonta. Näitä olivat tieliikenne, vesiliikenne, raideliikenne sekä ilmaliikenne. Toiminnan ohjauksessa oli keskeistä se, että *kaikki liikkuminen* on liikkumisrajoitusten aikana rajoitettua.

Liikkumisrajoitusten valvontaa varten pyydettiin virka-apua Puolustusvoimilta sekä Rajavartiolaitokselta. Puolustusvoimien virka-apua pyydettiin tielikenteen valvontaan, mutta Rajavartiolaitoksen virka-apua vesiliikenteen valvontaan Uudenmaan merialueella. Tämän lisäksi Rajavartiolaitos toimii Helsinki-Vantaan lentoasemalla.

Toteutus

Liikkumisrajoitusten valvonta laitettiin täytäntöön heti lauantaiyönä 28.3.2020 kello 00.00 Poliisihallituksen saatua tieto liikkumisrajoitusten voimaantulosta. Liikkumisrajoitusten valvonta laitettiin täytäntöön kerralla kaikkien liikennemuotojen osalta.

Valvontaa varten poliisilla on tielikenteessä 37 erillistä tarkastuspistettä, joissa liikkumisrajoituksia valvotaan ympärivuorokautisesti. Poliisi valvoo erillisillä junapartioilla Uudellemaalle saapuvia junia ja junamatkustajien matkustusperusteita. Näiden lisäksi poliisi toimii sekä Helsinki-Vantaan lentokentällä, mutta myös muilla lentokentillä, jos niiltä saapuu kotimaan lento- ja Helsinki-Vantaan lentokentälle.

Poliisin toimintaa tielikenteen tarkastuspisteillä tukee Puolustusvoimat. Puolustusvoimien virka-apu on liikenteenohjausvirka-apua ja Puolustusvoimat toimii 30:lla tarkastuspisteellä poliisin tukena. Virka-apuosastoissa olevat sotilashenkilöt sekä varusmiehet ovat tehtävillä ilman voimankäyttövälineitä, minkä lisäksi puolustusministeriö on määrännyt heille hyvin tarkat ja yksityiskohtaiset toimivaltuudet virka-aputehtävällä toimimiseen. Puolustusvoimien virka-apu on tärkeä lisä Uudenmaan liikkumisrajoitusten valvonnassa.

Rajavartiolaitos valvoo virka-apuna Uudenmaan edustan merialueiden vesiliikennettä. Tämän lisäksi Rajavartiolaitos toimii poliisin tukena Helsinki-Vantaan lentokentällä.

Liikkumisrajoitukset käytännössä

Päivämäärä	Liikennemäärät	Käännytyt	Sakot	Huomautukset	Muut tiedot
Lauantai 28.3.2020	17 308	857	1	8	Valvonta paljasti viisi rattijuopumusta, muita liikennerekoksia ja etsintäkuulutettuja.
Sunnuntai 29.3.2020	20 397	410	0	10	Valvonta paljasti kaksi ajokortitonta kuljettajaa, yhden rattijuopumuksen, muita liikennerekoksia sekä yhden maahantulo-kieltoon määrätyn.

Liikkumisrajoitukset laitettiin täytäntöön heti lauantaiyönä kello 00.00. Tilastojen mukaisesti valtaosalla liikkujista oli soveltamisasetuksen 2 §:n 3 momentissa säädetty välttämätön syy poiketa liikkumisrajoituksesta. Lisäksi ihmiset suhtautuivat myönteisesti ja ymmärtäen poliisin työskentelyyn maakunnan rajalla.

Täysin mutkatonta valvonta ei kuitenkaan ole ollut. Uudenmaan rajalla tie liikenteen valvonnassa huomattiin nopeasti, että suurin osa maakunnan rajalla käännyttävistä ei esittänyt mitään perustetta sille, miksi heidän olisi pitänyt saada ylittää maakunnan raja. Käännytysten perusteeksi kirjattiin vapaa-ajan ajelu tai yksittäisiä muita perusteluita, jotka eivät kuuluneet soveltamisasetuksessa määriteltyihin poikkeuksiin.

Muita huomioita liikkumisrajoitusten valvonnasta:

- Poliisi soveltaa liikkumisrajoitusten valvonnassa normaaliolojen lainsäädäntöään, keskeisesti poliisilakia (872/2011).
- Liikkumisrajoitusten valvonta on maantieteellisistä mittasuhteista huolimatta poliisin päivittäistoimintaa ja profiililtaan liikenteenvalvontatehtävä.
- Poliisin tehtävänä on liikkumisrajoitusten ohella kunnioittaa ja suojella perus- ja ihmisoikeuksia. Poliisi soveltaa liikkumisrajoitusten valvonnassa poliisilain 1 luvun poliisioikeudellisia periaatteita sekä hallintolain (434/2003) 6 §:ssä säädettyjä hallinnon oikeusperiaatteita.
- Media on seurannut valvontaa tarkasti. Valvonnan alkuvaiheessa Helsingin Sanomat julkaisi uutisen, jossa se kertoi maakunnan rajalla olevasta valvomattomasta tiestä. Helsingin Sanomat poisti uutisen myöhemmin.
- Googlen Maps-sovellus tunnistaa poliisin valvontapisteet maakuntaan johtavilla teillä. Sovellus tarjoaa vaihtoehtoisia reittejä, jossa tarkastuspisteet voidaan kiertää.

Poliisi toimii Uudenmaan rajalla ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Tilastojen mukaisesti rangaistusjärjestelmää on sovellettu vähän, mutta tästä huolimatta poliisi on käsitellyt yhden valmiuslakirikkomuksen sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) mukaisessa sakko-

menettelyssä. Tapauksessa pysäytetyn auton takapenkillä ollut matkustaja oli noussut autosta ja lähtenyt juoksemaan maakunnan rajan ylitse rikkoen liikumisrajoitusta. Matkustaja saatiin kiinni ja hänet käännyttiin muun autokunnan kanssa maakunnan rajalta.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 30.03.2020 klo 13:38. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi